

(/) Państwowy Instytut Geologiczny(/)
Państwowy Instytut Badawczy

Torfy

2023

Informacje ogólne i występowanie

Torf jest osadem organicznym, powstającym w środowisku wilgotnym przez gromadzenie i torfienie materiału pochodzenia głównie roślinnego. Proces torfienia polega na częściowym rozkładzie substancji organicznej przy ograniczonym dostępie tlenu. Zachodzą przy tym przemiany fizyczne, chemiczne i mikrobiologiczne. W zależności od warunków środowiskowych i rodzaju roślinności torfotwórczej (biotopu), warunków akumulacji oraz zmian tych czynników, powstają różne typy i rodzaje torfów różniące się wyglądem, składem i właściwościami.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Torfy niskie tworzą się na torfowiskach (niskich), występujących w zabagnionych dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz nad brzegami jezior. Są zasobne w składniki pokarmowe, których dostarczają wody powierzchniowe i gruntowe. Torfy wysokie powstają na torfowiskach (wysokich) zlokalizowanych na wododziałach lub w strefach położonych powyżej otaczającego terenu, które są zasilane wyłącznie przez wody opadowe. Charakteryzują się niską zawartością składników pokarmowych i większą kwasowością, niż torfy niskie. Torfy przejściowe łączą w sobie cechy obu wyżej wymienionych typów. Większość torfów powstała w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie.

Rozmieszczenie torfowisk i złóż torfu na terenie Polski nie jest równomierne. Powszechnie występują w Polsce północnej i północno-zachodniej oraz na Lubelszczyźnie. W innych rejonach kraju ich ilość, miąższość i rozprzestrzenienie maleją.

Torfowiska są elementem ekosystemu mokradeł. Mokrałda naturalne i odwodnione zajmują w Polsce obszar około 4,4 mln ha, czyli 14,2% powierzchni kraju. Zinventaryzowano około 52 tys. torfowisk o powierzchni większej od 1 hektara, które łącznie zajmują obszar około 1,3 mln ha, co stanowi 30% powierzchni mokradeł i 4% powierzchni Polski. Przeważają torfowiska niskie, których udział wynosi ponad 92%, torfowiska wysokie stanowią około 4,7%, a torfowiska przejściowe około 3%. Miąższość pokładów torfu wynosi średnio 1,6 m (maksymalnie 11,5 m)*.

Na mapie (</kopaliny/mapy?param=wkb&year=2023>) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złóża kopaliny, z wyłączeniem złóża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złoża kopaliny i jego granice:

- złoża torfu (tabela 5):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* $\geq 1,0$; miano *Coli perfringens* $\geq 0,1$;
- złoża mułu borowinowego (tabela 7):
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* $\geq 1,0$; miano *Coli perfringens* $\geq 0,1$.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie (m.in. pieczarkarstwie), sadownictwie, leśnictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do wytwarzania produktów leczniczych i kosmetyków. Stosuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone. Stosowanie borowin do celów leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym (a także innych naturalnych surowców leczniczych) regulują przepisy: ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1301 t.j.) oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz. U. z 2018 r. poz. 605 t.j.).

Dawniej torfy w Polsce były także wykorzystywane jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent. Obecnie na polskim rynku są dostępne brykiety i pellety z torfu do celów opałowych, ale są to produkty importowane.

Zasoby i wydobycie

Zasoby geologiczne bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) na koniec 2023 r. wynosiły ogółem 99,732 mln m³, w tym: zasoby torfów rolniczych 89,103 mln m³ (89,3% zasobów ogółem), zasoby torfów leczniczych (borowin) 10,630 mln m³ (10,7%).

W stosunku do roku poprzedniego stan zasobów zwiększył się ogółem o 1,327 mln m³ (1,3%), w tym: stan zasobów torfów rolniczych wzrósł o 1,302 mln m³ (1,5%), natomiast stan zasobów torfów leczniczych wzrósł o 0,025 mln m³ (0,2%).

W 2023 r. zatwierdzono 7 dokumentacji geologicznych złóż oraz 17 dodatków do dokumentacji geologicznych złóż.

- udokumentowano 7 nowych złóż torfów dla rolnictwa: Krychów (0,136 mln m³) i Nadzieja (0,756 mln m³) – woj. lubelskie, Jedlino Pierwsza (0,828 mln m³) – woj. łódzkie, Kisiny (1,223 mln m³) – woj. warmińsko-mazurskie, Kobylnica MN (0,026 mln m³) – woj. wielkopolskie, Bucz KR (0,033 mln m³) – woj. wielkopolskie, Bucz KI II (0,032 mln m³) – woj. wielkopolskie. Przyrost zasobów torfów dla rolnictwa wyniósł łącznie 3,935 mln m³;

- 9 złóż skreślono z bilansu po wykonaniu dodatków rozliczeniowych: Andrzejów i Kolechowice VI – woj. lubelskie, Karszyn GA – woj. lubuskie, Pieróg IV i Wyrzyki IV – woj. mazowieckie, Boruja Nowa AO, Bucz KI, Bucz LG II i Bucz MG – woj. wielkopolskie. Łączny ubytek z tego tytułu wyniósł 0,417 mln m³;

- 7 dodatków wykonano w celu aktualizacji zasobów i granic złóż: Roszczyce II i Wieliszewo I – woj. pomorskie, Biskupiec Kolonia Druga i Nibork Drugi – woj. warmińsko-mazurskie, Wiłkajcie-Niedrzewica III – woj. warmińsko-mazurskie, Długa Goślina I i Gorszewice AW 2 – woj. wielkopolskie. W wyniku aktualizacji zasobów nastąpił ich ubytek w ilości łącznie 0,077 mln m³;

Informacja o

cookies. Zapoznaj się z naszą polityką prywatności ... (</polityka-prywatnosci.html#>)

korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację

Zasad wykorzystywania informacji... (</rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasad>)

Deklaracja dostępności

Zapoznaj się z deklaracją (</deklaracja-dostepnosci.html>)

Torfowiska są elementem ekosystemu mokradeł. Mokrałda naturalne i odwodnione zajmują w Polsce obszar około 4,4 mln ha, czyli 14,2% powierzchni kraju. Zinventaryzowano około 52 tys. torfowisk o powierzchni większej od 1 hektara, które łącznie zajmują obszar około 1,3 mln ha, co stanowi 30% powierzchni mokradeł i 4% powierzchni Polski. Przeważają torfowiska niskie, których udział wynosi ponad 92%, torfowiska wysokie stanowią około 4,7%, a torfowiska przejściowe około 3%. Miąższość pokładów torfu wynosi średnio 1,6 m (maksymalnie 11,5 m)*.

Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2022) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złoża kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złoże kopaliny i jego granice:

- złoża torfu (tabela 5):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* $\geq 1,0$; miano *Coli perfringens* $\geq 0,1$;
- złoża mułu borowinowego (tabela 7):
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* $\geq 1,0$; miano *Coli perfringens* $\geq 0,1$.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie (m.in. pieczarkarstwie), sadownictwie, leśnictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do wytwarzania produktów leczniczych i kosmetyków. Stosuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone. Stosowanie borowin do celów leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym (a także innych naturalnych surowców leczniczych) regulują przepisy: ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1301 t.j.) oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz. U. z 2018 r. poz. 605 t.j.).

Dawniej torfy w Polsce były także wykorzystywane jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent. Obecnie na polskim rynku są dostępne brykiety i pellety z torfu do celów opałowych, ale są to produkty importowane.

Zasoby i wydobycie

Zasoby geologiczne bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) na koniec 2022 r. wyniosły ogółem 98,405 mln m³, w tym: zasoby torfów rolniczych 87,801 mln m³ (89,2% zasobów ogółem), zasoby torfów leczniczych (borowin) 10,605 mln m³ (10,8%).

W stosunku do roku poprzedniego stan zasobów zwiększył się ogółem o 4,151 mln m³ (4,4%), w tym: stan zasobów torfów rolniczych wzrósł o 3,726 mln m³ (4,4%), natomiast stan zasobów torfów leczniczych wzrósł o 0,425 mln m³ (4,2%).

W bilansie ujęto 12 nowych złóż, w tym:

- 7 złóż torfów dla rolnictwa: Koleczowice VIII (0,041 mln m³) w woj. lubelskim, Poptawy–Wyrzyki (0,196 mln m³) w woj. mazowieckim, Jałowiec II (1,734 mln m³), Poliksy II (0,100 mln m³), Pułkownikówka (2,761 mln m³) i Wołcza Wielka (0,101 mln m³) w woj. pomorskim (łącznie 4,697 mln m³) oraz Kamień II (0,104 mln m³) w woj. wielkopolskim. Przyrost zasobów torfów dla rolnictwa wynosi 5,038 mln m³;
- 5 złóż torfów leczniczych (borowin): Puścizna Wielka II (0,375 mln m³ – wydzielone ze złoża Puścizna Wielka) i Puścizna Wielka II/1 (0,061 mln m³ – wydzielone ze złoża Puścizna Wielka II) w woj. małopolskim; Zabłocie T (0,045 mln m³) w woj. śląskim; Janów (0,008 mln m³) i Pasturka (0,006 mln m³) w woj. świętokrzyskim. Łącznie 0,431 mln m³, w tym: 0,059 mln m³ zasoby nowo udokumentowane i 0,372 mln m³ wyodrębnione z innych złóż.

Zatwierdzono 7 dodatków do dokumentacji geologicznych, w tym:

- 4 dla złóż torfów dla rolnictwa: Michałów I w woj. lubelskim (rozpoznano zasoby w wyższej kategorii tj. C₁, wielkość zasobów bez zmian), natomiast niewyekspluatowane zasoby złóż Konotop IV w woj. lubuskim, Perlino w woj. pomorskim i Kamień I w woj. wielkopolskim wykreślono z bilansu – łączny ubytek zasobów z tego tytułu wynosi 0,122 mln m³;
- 1 dla złoża torfów dla rolnictwa i dla lecznictwa Puścizna Wielka w woj. małopolskim (zaktualizowano zasoby po wydzieleniu obszaru złoża Puścizna Wielka II);
- 2 dla złóż torfów dla lecznictwa: Puścizna Wielka II w woj. małopolskim (zaktualizowano zasoby po wydzieleniu obszaru złoża Puścizna Wielka II/1), Zabłocie w woj. śląskim (zaktualizowano zasoby i rozliczono eksploatację).

Wydobyto ogółem 1 191,41 tys. m³ torfów, czyli o 51,11 tys. m³ (4,1%) mniej niż w poprzednim 2021 r. W 2022 r. eksploatowano 57 złóż (z tego: zakończono eksploatację 3 złóż, rozpoczęto eksploatację 6 złóż).

Torfy do celów rolniczych eksploatowano z 46 złóż. Wydobyto 1 185,44 tys. m³ (99,6% wydobycia torfów ogółem), czyli o 52,99 tys. m³ (4,3%) mniej niż w 2021 r. Dla poszczególnych złóż wartości wydobycia były bardzo zróżnicowane od 0,2 do 136 tys. m³. Torfy do celów leczniczych eksploatowano z 11 złóż. Wydobyto 5,97 tys. m³ borowin (0,5% wydobycia torfów ogółem) o 1,87 tys. m³ (46,0%) więcej niż w roku poprzednim. Wydobycie z poszczególnych złóż wahało się od kilku metrów sześciennych do 2,14 tys. m³.

Wydobycie torfów (ogółem do celów rolniczych i borowin) w ujęciu wojewódzkim kształtowało się następująco (kolejność malejąca): zachodniopomorskie 0,244 mln m³ (20,5% wydobycia ogółem), lubelskie 0,214 mln m³ (18,0%), mazowieckie 0,190 mln m³ (15,9%), warmińsko-mazurskie 0,140 mln m³ (11,8%), podlaskie 0,136 mln m³ (11,4%), lubuskie 0,093 mln m³ (7,8%), wielkopolskie 0,091 mln m³ (7,6%), pomorskie 0,070 mln m³ (5,9%), świętokrzyskie 0,004 mln m³ (0,3%), podkarpackie 0,003 mln m³ (0,3%), śląskie 0,003 mln m³ (0,3%), kujawsko-pomorskie 0,002 mln m³ (0,2%). Wydobycia torfów nie odnotowano w województwach: dolnośląskim, łódzkim, małopolskim i opolskim.

Zasoby przemysłowe są określone dla 54 złóż i wynoszą 32,492 mln m³, w tym: 28,787 mln m³ (88,6%) torfów dla rolnictwa oraz 3,705 mln m³ (11,4%) borowin. W stosunku do roku poprzedniego stan zasobów zwiększył się o 0,032 mln m³ (0,9%).

Torfy są okresowo pozyskiwane w rejonie Bełchatowa, w trakcie udostępniania do eksploatacji pokładów węgla brunatnego. W 2022 r. z nadkładu złoża Bełchatów-pole Szczerców wydobyto 0,014 mln m³ torfów (wielkość ta nie jest uwzględniona w powyższych danych oraz w tabelach 1 i 2).

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobycia torfów w Polsce w latach 1995-2022. Zapoznaj się z deklaracją (/deklaracja-dostepnosci.html)

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2022/tabele/torfy_zas.pdf)

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu dla celów rolniczych – tys. m³ (/images/surowce/2022/pdf/torfy_dla_celow_rolniczych_2022.pdf)

 Tabela 3. Wykaz złóż torfów leczniczych (borowin) – tys. m³ (/images/surowce/2022/pdf/torfy_lecznicze_2022.pdf)

Zasoby prognostyczne torfu w Polsce są szacowane na co najmniej 335,95 mln m³, a liczba obszarów o parametrach złożowych na co najmniej 2 059**. Większość, bo prawie 77,2%, zasobów jest zlokalizowana w północnej części kraju, w granicach województw: zachodniopomorskiego (8,7%), pomorskiego (28,2%), kujawsko-pomorskiego (6,3%), warmińsko-mazurskiego (17,9%) i podlaskiego (16,1%). Znaczne zasoby znajdują się także w województwach: lubelskim (10,5%) i małopolskim (8,0%). Wymienione województwa obejmują 46% terytorium Polski oraz 95,7% zasobów prognostycznych torfów. Jedynie 4,6% przypada na pozostałe 54% powierzchni kraju.

Opracował: Wojciech Szczygielski

* System Informacji Przestrzennej o Mokradałach Polski; (<http://www.gis-mokradla.info/html/index.php?page=mokradla>), Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – Państwowy Instytut Badawczy

** Kasiński J.R., 2020 – „Torf (peat)”. W: „Bilans perspektywicznych zasobów kopalni Polski wg stanu na 31.12.2018 r.” (red. Szamałek K., Szuflicki M., Mizerski W.): 382-386. PIB-PIB, Warszawa.

2021

Informacje ogólne i występowanie

Torf jest osadem organicznym, powstającym w środowisku wilgotnym przez gromadzenie i torfienie materiału pochodzenia głównie roślinnego. Proces torfienia polega generalnie na częściowym rozkładzie substancji organicznej przy ograniczonym dostępie tlenu. Zachodzą przy tym przemiany fizyczne, chemiczne i mikrobiologiczne. W zależności od warunków środowiskowych i rodzaju roślinności torfotwórczej (biotopu), warunków akumulacji oraz zmian tych czynników, powstają różne typy i rodzaje torfów różniące się wyglądem, składem i właściwościami.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, przejściowe. Torfy niskie tworzą się na torfowiskach (niskich), występujących w zabagnionych dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz nad brzegami jezior. Są zasobne w składniki pokarmowe, których dostarczają wody powierzchniowe i węgłne. Torfy wysokie powstają na torfowiskach (wysokich) zlokalizowanych na wododziałach lub w strefach położonych powyżej otaczającego terenu, które są zasilane wyłącznie przez wody opadowe. Charakteryzują się niską zawartością składników pokarmowych i większą kwasowością, niż torfy niskie. Torfy przejściowe łączą w sobie cechy obu wyżej wymienionych typów. Większość torfów powstała w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie.

Rozmieszczenie torfowisk i złóż torfu na terenie Polski nie jest równomierne. Powszechnie występują w Polsce północnej i północno-zachodniej oraz na Lubelszczyźnie. W innych rejonach kraju ich ilość, miąższość i rozprzestrzenienie maleją.

Torfowiska są elementem ekosystemu mokradeł. Mokradała naturalne i odwodnione zajmują w Polsce obszar około 4,4 mln ha, czyli 14,2% powierzchni kraju. Zinventaryzowano około 52 tys. torfowisk o powierzchni większej od 1 hektara, które łącznie zajmują obszar około 1,3 mln ha, co stanowi 30% powierzchni mokradeł i 4% powierzchni Polski. Przeważają torfowiska niskie, których udział wynosi ponad 92%, torfowiska wysokie stanowią około 4,7%, a torfowiska przejściowe około 3%. Miąższość pokładów torfu wynosi średnio 1,6 m (maksymalnie 11,5 m)*.

Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2021) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złoża kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złożo kopaliny i jego granice:

- złoża torfu (tabela 5):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1;
- złoża mułu borowinowego (tabela 7):
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie (m.in. pieczarkarstwie), sadownictwie, leśnictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do wytwarzania produktów leczniczych i kosmetyków. Stosuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone. Stosowanie borowin do celów leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym (a także innych naturalnych surowców leczniczych) regulują przepisy: ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1301 t.j.) oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz. U. z 2018 r. poz. 605 t.j.).

Dawniej torfy w Polsce były także wykorzystywane jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent. Obecnie na polskim rynku są dostępne brykiety i pellety z torfu do celów opałowych, ale są to produkty importowane.

Zasoby i wydobycie

Zasoby geologiczne bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) na koniec 2021 r. wynosiły ogółem 94,254 mln m³, w tym: zasoby torfów rolniczych – 84,075 mln m³ (89,2% zasobów ogółem), a zasoby torfów leczniczych (borowin) – 10,179 mln m³ (10,8%).

W stosunku do roku poprzedniego stan zasobów zwiększył się o 2,688 mln m³ (2,9%), w tym: stan zasobów torfów rolniczych wzrósł o 2,655 mln m³ (3,3%), natomiast stan zasobów torfów leczniczych wzrósł o 0,033 mln m³ (0,3%).

W bilansie ujęto 12 nowych złóż, w tym:

- 10 złóż torfów dla rolnictwa: Andrzejów III (0,065 mln m³), Andrzejów IV (0,081 mln m³), Andrzejów V (0,098 mln m³), Michałów I (0,043 mln m³) i Michałów II (0,012 mln m³) w woj. lubelskim (łącznie 0,299 mln m³); Stare Glinki (0,041 mln m³) w woj. małopolskim; Klejnik-Gorodczyno (2,928 mln m³) w woj. podlaskim; Mniń II (0,561 mln m³) w woj. świętokrzyskim; Bucz Kl I (0,050 mln m³) oraz Radawnica (0,021 mln m³) w woj. wielkopolskim – przyrost zasobów torfów dla rolnictwa wyniósł razem 3,911 mln m³;
- 2 złoża torfów leczniczych (borowin): Borek (0,021 mln m³) w woj. opolskim oraz Park Słowackiego (0,017 mln m³) w woj. warmińsko-mazurskim – przyrost zasobów borowin wyniósł razem ok. 0,038 mln m³.

Dokumentację geologiczną 11 z wyżej wymienionych złóż zatwierdzono w 2021 r., natomiast dokumentację złoża Borek zatwierdzono w 2000 r., ale wcześniej nie było ono ujęte w ewidencji zasobów (złoże nie było dotychczas eksploatowane). W 2021 r. zatwierdzono także 2 dodatki do dokumentacji geologicznych złóż torfów rolniczych: zaktualizowano zasoby eksploatowanego złoża Siemno I w woj. kujawsko-pomorskim, a złożo Andrzejów II/1 w woj. lubelskim po rozliczeniu stanu zasobów wykreślono z ewidencji (złożo wyeksploatowane).

W 2021 r. wydobyto ogółem 1 242,52 tys. m³ torfów, czyli o 70,50 tys. m³ (5,4%) mniej niż w 2020 r. W 2021 r. eksploatowano 63 złoża (z tego: zakończono eksploatację 3 złóż, rozpoczęto eksploatację 4 złóż). Torfy do celów rolniczych eksploatowano z 54 złóż. Wydobyto 1 238,43 tys. m³ (99,7% wydobycia torfów ogółem), czyli o 65,39 tys. m³ (5,0%) mniej niż w 2020 r. Dla poszczególnych złóż wartości wydobycia były bardzo zróżnicowane – od 0,1 do 141 tys. m³. Torfy do celów leczniczych eksploatowano z 9 złóż. Wydobyto 4,09 tys. m³ borowin (0,3% wydobycia torfów ogółem), a więc o 5,11 tys. m³ (55,5%) mniej niż w roku poprzednim. Wydobycie z poszczególnych złóż wahało się od kilku metrów sześciennych do 2,07 tys. m³. Bardzo duży spadek wydobycia borowin został zapewne spowodowany pandemią COVID-19 i ograniczeniami działalności leczniczej uzdrowisk.

W ujęciu wojewódzkim wydobycie torfów (do celów rolniczych i borowin) w 2021 r. kształtowało się następująco (kolejność malejąca): woj. zachodniopomorskie – 0,280 mln m³ (22,5% wydobycia ogółem), woj. lubelskie – 0,214 mln m³ (17,2%), woj. mazowieckie – 0,178 mln m³ (14,3%), woj. podlaskie – 0,141 mln m³ (11,3%), woj. warmińsko-mazurskie – 0,141 mln m³ (11,3%), woj. wielkopolskie – 0,105 mln m³ (8,5%), woj. lubuskie – 0,098 mln m³ (7,9%), woj. pomorskie – 0,064 mln m³ (5,2%), woj. kujawsko-pomorskie – 0,011 mln m³ (0,9%), woj. podkarpackie – 0,007 mln m³ (0,6%), woj. świętokrzyskie – 0,002 mln m³ (0,2%), woj. śląskie – 0,001 mln m³ (0,1%). Nie odnotowano wydobycia torfów w województwach: dolnośląskim, łódzkim, małopolskim i opolskim.

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobycia torfów w Polsce w latach 1995-2021.

Zasoby przemysłowe są określone dla 56 złóż i wynoszą 33,286 mln m³, w tym 29,613 mln m³ (89,0%) torfów dla rolnictwa oraz 3,673 mln m³ (11,0%) borowin. W stosunku do roku poprzedniego stan zasobów zmniejszył się o 1,436 mln m³ (4,1%).

Torfy są okresowo pozyskiwane w rejonie Bełchatowa, w trakcie udostępniania do eksploatacji pokładów węgla brunatnego. W 2021 r. z nadkładu złoża Bełchatów-pole Szczerców wydobyto 0,061 mln m³ torfów (wielkość ta nie jest uwzględniona w powyższych danych oraz w tabelach 1 i 2).

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

 Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2021/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w tabelach: **tabela 2** – torfy dla celów rolniczych; **tabela 3** – torfy lecznicze (borowiny). W tabelach zaznaczono znakiem (*) złoża: Puścizna Wielka i Bronów A, w których udokumentowano zarówno zasoby torfów do celów rolniczych, jak i borowiny.

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu dla celów rolniczych – tys. m³ (/images/surowce/2021/pdf/torfy_dla_celow_rolniczych_2021.pdf)

 Tabela 3. Wykaz złóż torfów leczniczych (borowin) – tys. m³ (/images/surowce/2021/pdf/torfy_lecznicze_2021.pdf)

Zasoby prognostyczne torfu w Polsce są szacowane na co najmniej 335,95 mln m³, a liczba obszarów o parametrach złożowych na co najmniej 2 059**. Większość, bo prawie 77,2%, zasobów jest zlokalizowana w północnej części kraju, w granicach województw: zachodniopomorskiego (8,7%), pomorskiego (28,2%), kujawsko-pomorskiego (6,3%), warmińsko-mazurskiego (17,9%) i podlaskiego (16,1%). Znaczne zasoby znajdują się także w województwach: lubelskim (10,5%) i małopolskim (8,0%). Wymienione województwa obejmują 46% terytorium Polski oraz 95,7% zasobów prognostycznych torfów. Jedynie 4,6% przypada na pozostałe 54% powierzchni kraju.

Opracował: Wojciech Szczygielski

* System Informacji Przestrzennej o Mokrądlach Polski; (<http://www.gis-mokradla.info/html/index.php?page=mokradla>), Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – Państwowy Instytut Badawczy

** Kasiński J.R., 2020 – „Torf (peat)”. W: „Bilans perspektywicznych zasobów kopalin Polski wg stanu na 31.12.2018 r.” (red. Szamalek K., Szuflicki M., Mizerski W.): 382-386. PIG-PIB, Warszawa.

2020

Informacje ogólne i występowanie

Torf jest osadem organicznym, powstającym w środowisku wilgotnym przez gromadzenie i torfienie materiału pochodzenia głównie roślinnego. Proces torfienia polega generalnie na częściowym rozkładzie substancji organicznej przy ograniczonym dostępie tlenu. Zachodzą przy tym przemiany fizyczne, chemiczne i mikrobiologiczne. W zależności od warunków środowiskowych i rodzaju roślinności torfotwórczej (biotopu), warunków akumulacji oraz zmian tych czynników, powstają różne typy i rodzaje torfów różniące się wyglądem, składem i właściwościami.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Torfy niskie tworzą się na torfowiskach (niskich), występujących w zabagnionych dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz nad brzegami jezior. Są zasobne w składniki pokarmowe, których dostarczają wody powierzchniowe i węgłne. Torfy wysokie powstają na torfowiskach (wysokich) zlokalizowanych na wododziałach lub w strefach położonych powyżej otaczającego terenu, które są zasilane wyłącznie przez wody opadowe. Charakteryzują się niską zawartością składników pokarmowych i większą kwasowością, niż torfy niskie. Torfy przejściowe łączą w sobie cechy obu wyżej wymienionych typów. Większość torfów powstała w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie.

Rozmieszczenia torfowisk i złóż torfu na terenie Polski nie jest równomierne. Powszechnie występują w Polsce północnej i północno-zachodniej oraz na Lubelszczyźnie. W innych rejonach kraju ich ilość, miąższość i rozprzestrzenienie maleją. Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha i zawierają ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach (obecnie Instytut Technologiczno-Przyrodniczy) zinwentaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36% stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Tylko niewielka ich część, przedstawiona w dalszej części niniejszego opracowania, została rozpoznana i stanowi złoża w rozumieniu *Prawa geologicznego i górniczego*.

Złoża borowin są rozmieszczone na terenie prawie całego kraju. Jedynie w województwie łódzkim nie udokumentowano żadnych zasobów.

Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2020) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złóż kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złożo kopaliny i jego granice.

- złoża torfu (tabela 5):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
Zasad wykorzystywania informacji... (/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasac
- złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1;
Deklaracja dostępności
Zapoznaj się z naszą polityką prywatności ... (/polityka-prywatnosci.html#
- złoża mułu borowinowego (tabela 7):
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone.

Dawniej torfy stosowano w Polsce także jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent. Obecnie na rynku są dostępne importowane brykiety i pellet z torfu do celów opałowych. Ich produkcja w Polsce prawdopodobnie nie jest prowadzona lub odbywa się tylko w małej skali.

Zasoby i wydobywanie

Zasoby geologiczne bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) na koniec 2020 r. wynosiły ogółem 91,566 mln m³. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił ich spadek o 0,854 mln m³, czyli 0,9%. Zasoby torfów rolniczych wynosiły 81,420 mln m³, co stanowi 88,9% ogółu, natomiast zasoby torfów leczniczych (borowiny) wynosiły 10,146 mln m³, co stanowi 11,1% ogółu.

W bilansie za 2020 r. ujęto 5 nowych złóż, których dokumentację geologiczną zatwierdzono w 2020 r. Są to 4 złoża torfów dla rolnictwa: Koleczowice VII w województwie lubelskim (53 tys. m³), Bucz MG (21 tys. m³), Kuźnica Zbąska JP I (6 tys. m³), Stawnica I (606 tys. m³) w województwie wielkopolskim oraz złożo borowin Niedrzwica 5 w województwie warmińsko-mazurskim (6 tys. m³; wydzielone ze złoża Niedrzwica 4).

Zatwierdzono także 7 dodatków do dokumentacji geologicznych złóż, z tego w 4 przypadkach podjęto decyzje o wykreśleniu złoża z ewidencji.

Rozliczono zasoby złoża Imszar III w województwie podlaskim (wygaszenie koncesji eksploatacyjnej) oraz zaktualizowano zasoby złóż Niedrzwica (zmiana kryteriów bilansowości) i Niedrzwica 4 (wydzielono złożo Niedrzwica 5) w województwie warmińsko-mazurskim.

Wykreślono z ewidencji 3 złoża torfów rolniczych: Kulczyn Kolonia w województwie lubelskim, Biskupice MS i Bucz LG I w województwie wielkopolskim (ich eksploatacja została zakończona, a niewyeksplloatowane zasoby w większości zaliczono do strat) oraz zasoby złoża borowin Ustka (194 tys. m³; ze względu na utrzymujące się zanieczyszczenie mikrobiologiczne przekraczające graniczne wartości, co wyklucza zastosowanie surowca w balneologii; złożo to nie było dotychczas eksploatowane).

Wydobyto ogółem 1,313 mln m³ torfów, czyli o 0,124 mln m³ (10,4%) więcej niż w 2019 r. Eksploatowano 57 złóż (w przypadku 3 złóż eksploatację zakończono w 2020 r.; ze złoża Puścizna Wielka wydobywano zarówno torfy do celów rolniczych, jak również borowiny). Torfy do celów rolniczych eksploatowano z 49 złóż. Wydobyto 1,304 mln m³ (99,3% wydobywania torfów ogółem), czyli o 0,123 mln m³ (10,4%) więcej niż w 2019 r. Dla poszczególnych złóż wartości wydobywania są bardzo zróżnicowane – od 0,1 do 133 tys. m³. Torfy do celów leczniczych eksploatowano z 9 złóż. Wydobyto 9,20 tys. m³ borowin (0,7% wydobywania torfów ogółem), a więc o 0,55 tys. m³ (6,4%) mniej niż w roku poprzednim. Wydobywanie z poszczególnych złóż wahało się od 0,01 do 4,91 tys. m³.

W ujęciu wojewódzkim wydobywanie torfów (do celów rolniczych i borowin) kształtowało się następująco: woj. zachodniopomorskie – 0,319 mln m³ (24,3%), woj. lubelskie – 0,263 mln m³ (20,1%), woj. mazowieckie – 0,182 mln m³ (13,9%), woj. warmińsko-mazurskie – 0,144 mln m³ (10,9%), woj. podlaskie – 0,120 mln m³ (9,2%), woj. lubuskie – 0,094 mln m³ (7,2%), woj. wielkopolskie – 0,093 mln m³ (7,1%), woj. pomorskie – 0,075 mln m³ (5,7%), woj. małopolskie – 0,006 mln m³ (0,4%), woj. świętokrzyskie – 0,005 mln m³ (0,4%), woj. kujawsko-pomorskie – 0,004 mln m³ (0,3%), woj. łódzkie – 0,004 mln m³ (0,3%), woj. podkarpackie – 0,002 mln m³ (0,1%), woj. śląskie – 0,002 mln m³ (0,1%). W województwach dolnośląskim i opolskim nie odnotowano wydobywania.

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobywania torfów w Polsce w latach 1995-2020.

Zasoby przemysłowe ustalono dla 63 złóż i wynoszą 34,722 mln m³, w tym: 31,029 mln m³ (89,4%) torfów dla rolnictwa oraz 3,693 mln m³ (10,6%) borowin. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił ubytek o 0,913 mln m³ (2,6%).

Torfy (a także inne „kopaliny towarzyszące”) są okresowo wydobywane z nadkładu złóż węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa w trakcie ich udostępniania do eksploatacji, ale w ostatnim roku nie były pozyskiwane.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2020/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobywania z poszczególnych złóż zestawiono w tabelach: **tabela 2** – torfy dla celów rolniczych; **tabela 3** – torfy lecznicze (borowiny). W tabelach zaznaczono znakiem (*) złoża: Puścizna Wielka i Bronów A, w których udokumentowano zarówno zasoby torfów do celów rolniczych, jak i borowiny.

Tabela 2. Wykaz złóż torfu dla celów rolniczych – tys. m³ (/images/surowce/2020/pdf/torfy_dla_celow_rolniczych_2020.pdf)

Tabela 3. Wykaz złóż torfów leczniczych (borowin) – tys. m³ (/images/surowce/2020/pdf/torfy_lecznicze_2020.pdf)

Zasoby prognostyczne torfu w Polsce są szacowane na co najmniej 335,95 mln m³, a liczba obszarów o parametrach złożowych na co najmniej 2 059*. Większość, bo prawie 77,2%, zasobów jest zlokalizowana w północnej części kraju, w granicach województw: zachodniopomorskiego (8,7%), pomorskiego (28,2%), kujawsko-pomorskiego (6,3%), warmińsko-mazurskiego (17,9%) i podlaskiego (16,1%). Znaczne zasoby znajdują się także w województwach: lubelskim (10,5%) i małopolskim (8,0%). Wymienione województwa obejmują 46% terytorium Polski oraz 95,7% zasobów prognostycznych torfów. Jedynie 4,6% przypada na pozostałe 54% powierzchni kraju.

Opracował: Wojciech Szczygielski

* Kasiński J.R., 2020 – „Torf (peat)”. W: „Bilans perspektywicznych zasobów kopalin Polski wg stanu na 31.12.2018 r.” (red. Szamałek K., Szuflicki M., Mizerski W.): 382-386. PIG-PIB, Warszawa.

2019

Informacje ogólne i występowanie

Torf jest osadem organicznym, powstającym w środowisku wilgotnym przez gromadzenie i torfienie materiału organicznego pochodzenia głównie roślinnego. Proces torfienia polega generalnie na częściowym rozkładzie substancji organicznej przy ograniczonym dostępie tlenu. Zachodzą przy tym przemiany fizyczne, chemiczne i mikrobiologiczne. W zależności od warunków środowiskowych i rodzaju roślinności torfotwórczej (biotopu), warunków akumulacji oraz zmian tych czynników, powstają różne typy i rodzaje torfów różniące się wyglądem, składem i właściwościami.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Torfy niskie tworzą się na torfowiskach (niskich), występujących w zabagnionych dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz nad brzegami jezior. Są zasobne w składniki pokarmowe, których dostarczają wody powierzchniowe i wleńbne. Torfy wysokie powstają na torfowiskach (wysokich) zlokalizowanych na wododziałach lub w strefach położonych powyżej poziomu zwierciska, gdzie woda jest odprowadzana głównie przez wody opadowe. Charakteryzują się niską zawartością składników pokarmowych i większą kwasowością niż torfy niskie. Torfy przejściowe łączą cechy obydwu typów. Większość torfów powstała w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie.

Informacja o cookies

Zapoznaj się z naszą polityką prywatności. (/polityka-prywatnosci.html#)

Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację

Zasad wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Zasady wykorzystania informacji. (czytaj tutaj)

Rozmieszczenia torfowisk i złóż torfu na terenie Polski nie jest równomierne. Powszechnie występują w Polsce północnej i północno-zachodniej oraz na Lubelszczyźnie. W innych rejonach kraju ich ilość, miąższość i rozprzestrzenienie maleją. Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha i zawierają ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36% stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Tylko niewielka ich część, przedstawiona w dalszej części niniejszego opracowania, została rozpoznana i stanowi złoża w rozumieniu *Prawa geologicznego i górnictwo*. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2019) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

- **złoża torfu (tabela 5):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- **złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* $\geq 1,0$; miano *Coli perfringens* $\geq 0,1$;
- **złoża mułu borowinowego (tabela 7):**
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* $\geq 1,0$; miano *Coli perfringens* $\geq 0,1$.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie, sadownictwie, leśnictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone.

Dawniej torfy były wykorzystywane w Polsce także jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent.

Zasoby i wydobycie

W 2019 roku geologiczne zasoby bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) wynosiły ogółem 92 420 mln m³. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost zasobów o 0,725 mln m³, czyli 0,8%.

Zasoby torfów rolniczych, udokumentowane w 262 złożach, wynoszą 82 074 mln m³, co stanowi 88,8% ogółu udokumentowanych zasobów torfów.

Zasoby torfów leczniczych (borowiny), udokumentowane w 38 złożach, wynoszą 10,346 mln m³, co stanowi 11,2% ogółu udokumentowanych zasobów torfów. Złoża borowin są rozmieszczone na terenie prawie całego kraju. Jedynie w województwie łódzkim nie udokumentowano żadnych zasobów.

W bieżącym bilansie ujęto 6 nowych złóż torfów do celów rolniczych, których dokumentacje zatwierdzono w 2019 r.: Dąbrówka Nowa IV (11 tys. m³) w województwie kujawsko-pomorskim, Kulczyn Kolonia (19 tys. m³) w woj. lubelskim, Konotop V (465 tys. m³) w woj. lubuskim, Imszar IV (1 396 tys. m³) w woj. podlaskim, Góry Łubiańskie (20 tys. m³) w woj. warmińsko-mazurskim, Jastrowie I (54 tys. m³) w woj. wielkopolskim. Zasoby nowo udokumentowanych złóż wynoszą łącznie 1,965 tys. m³. W minionym roku nie zatwierdzono żadnych opracowań złożowych dla torfów leczniczych.

W 2019 r. zatwierdzono 10 dodatków do dokumentacji geologicznych torfów. Zaktualizowano zasoby 5 złóż: Chrośna I w województwie kujawsko-pomorskim, Andrzejów w woj. lubelskim, Imszar II w woj. podlaskim, Babice w woj. śląskim, Rucianka w woj. warmińsko-mazurskim. Natomiast po rozliczeniu zasobów wykreślono z ewidencji 4 złoża: Michałów i Andrzejów II w województwie lubelskim, Studzieniec w woj. podkarpackim i Biskupice TS w woj. wielkopolskim. W związku z tym około 0,068 mln m³ zasobów przeklasyfikowano do strat.

Wydobycie torfów w 2019 roku, według informacji dostarczonych przez użytkowników złóż, prowadzono z 66 złóż. Ogółem wyniosło 1,189 mln m³. W porównaniu do roku poprzedniego było niższe o 0,189 mln m³ (13,7%).

Torfy do celów rolniczych eksploatowano z 54 złóż (eksploatacja z 2 z nich zakończyła się i zostały wykreślone z ewidencji na dzień 31.12.2019 r.). Wydobyto 1 181 mln m³ (99,4% wydobycia torfów ogółem), czyli o 0,190 mln m³ (13,8%) mniej niż w 2018 r. Dla poszczególnych złóż wartości wahają się w zakresie od 0,2 tys. m³ do 133 tys. m³.

Torfy do celów leczniczych eksploatowano z 12 złóż. Wydobyto 8,65 tys. m³ (0,7% wydobycia torfów ogółem), co stanowi 94,6% wydobycia ubiegłorocznego (było mniejsze o 0,44 tys. m³). Ilość borowiny wyeksploatowanej z poszczególnych złóż wahała się od 4,7 do 2,59 tys. m³. Ze złoża Puścizna Wielka, w którym występują zarówno torfy do celów rolniczych, jak również borowiny, eksploatowano tylko te ostatnie.

W ujęciu wojewódzkim wydobycie torfów (do celów rolniczych i borowin) kształtowało się następująco: woj. zachodniopomorskie 0,288 mln m³ (24,2%), woj. mazowieckie 0,186 mln m³ (15,6%), woj. lubelskie 0,180 mln m³ (15,2%), woj. warmińsko-mazurskie 0,152 mln m³ (12,8%), woj. podlaskie 0,101 mln m³ (8,5%), woj. lubuskie 0,089 mln m³ (7,5%), woj. pomorskie 0,086 mln m³ (7,2%), woj. wielkopolskie 0,082 mln m³ (6,9%), woj. łódzkie 0,013 mln m³ (1,1%), woj. kujawsko-pomorskie 0,006 mln m³ (0,5%), woj. podkarpackie 0,004 mln m³ (0,3%), woj. małopolskie 0,002 mln m³ (0,2%), woj. śląskie 0,001 mln m³ (0,0%). W województwach dolnośląskim: opolskim i świętokrzyskim nie odnotowano wydobycia.

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobycia torfów w Polsce w latach 1995-2019.

Zasoby przemysłowe torfu ustalono dla 63 złóż i wynoszą 35,635 mln m³, co stanowi 74,3% zasobów bilansowych tych złóż. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił ubytek o 0,262 mln m³ (0,7%). Ustalono zasoby przemysłowe złóż: Potulice i Krowie Bagno VIII: łączny przyrost 0,848 mln m³.

Torfy (a także inne „kopaliny towarzyszące”) są okresowo wydobywane z nadkładu złóż węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa w trakcie ich udostępniania do eksploatacji, ale w ostatnim roku nie były pozyskiwane.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w **tabeli 1**.

 Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2019/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w tabelach: **tabela 2** – torfy dla celów rolniczych; **tabela 3** – torfy lecznicze (borowiny). W tabelach zaznaczono znakiem (*) złoża: Puścizna Wielka i Bronów A, w których udokumentowano zarówno zasoby torfów do celów rolniczych, jak i borowiny.

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu dla celów rolniczych – tys. m³ (/images/surowce/2019/pdf/torfy_dla_celow_rolniczych_2019.pdf)

 Tabela 3. Wykaz złóż torfów leczniczych (borowin) – tys. m³ (/images/surowce/2019/pdf/torfy_lecznicze_2019.pdf)

Zasoby prognostyczne torfu w Polsce są szacowane na co najmniej 335,95 mln m³, a liczba obszarów o parametrach złożowych na co najmniej 2 059*. Większość, bo prawie 77,2%, zasobów jest zlokalizowana w północnej części kraju, w granicach województw: zachodniopomorskiego (8,7%), pomorskiego (28,2%), kujawsko-pomorskiego (6,3%), warmińsko-mazurskiego (17,9%) i podlaskiego (16,1%). Znaczne zasoby znajdują się w województwach: lubelskim (10,5%) i małopolskim (8,0%). Wymienione województwa obejmują 46% terytorium Polski oraz 95,7% zasobów prognostycznych torfów. Jedynie 4,6% przypada na pozostałe 54% powierzchni kraju.

Opracował: Wojciech Szczygielski

* Kasiński J.R., 2020 – „Torf (peat)”. W: „Bilans perspektywicznych zasobów kopaliny węgla brunatnego w Polsce w 2018 r.” (red. Szamalek K., Szuflicki M., Mizerski W.): 382-386. PIG-PIB, Warszawa.

Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację Zasad wykorzystywania informacji... (/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasac
Deklaracja dostępności 2018 r. (red. Szamalek K., Szuflicki M., Mizerski W.): 382-386.
Zapoznaj się z deklaracją (/deklaracja-dostepnosci.html)

Torf jest osadem organicznym, powstającym w środowisku wilgotnym przez gromadzenie i torfienie materiału organicznego pochodzenia głównie roślinnego. Proces torfienia polega generalnie na częściowym rozkładzie substancji organicznej przy ograniczonym dostępie tlenu. Zachodzą przy tym przemiany fizyczne, chemiczne i mikrobiologiczne. W zależności od warunków środowiskowych i rodzaju roślinności torfotwórczej (biotopu), warunków akumulacji oraz zmian tych czynników, powstają różne typy i rodzaje torfów różniące się wyglądem, składem i właściwościami.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Torfy niskie tworzą się na torfowiskach (niskich), występujących w zabagnionych dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz nad brzegami jezior. Są zasobne w składniki pokarmowe, których dostarczają wody powierzchniowe i węgłne. Torfy wysokie powstają na torfowiskach (wysokich) zlokalizowanych na wododziałach lub w strefach położonych powyżej otaczającego terenu, które są zasilane wyłącznie przez wody opadowe. Charakteryzują się niską zawartością składników pokarmowych i większą kwasowością, niż torfy niskie. Torfy przejściowe łączą w sobie cechy obu wyżej wymienionych typów. Większość torfów powstała w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie.

Rozmieszczenia torfowisk i złóż torfu na terenie Polski nie jest równomierne. Powszechnie występują w Polsce północnej i północno-zachodniej oraz na Lubelszczyźnie. W innych rejonach kraju ich ilość, miąższość i rozprzestrzenienie maleją. Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha i zawierają ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36% stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Tylko niewielka ich część, przedstawiona w dalszej części niniejszego opracowania, została rozpoznana i stanowi złoża w rozumieniu *Prawa geologicznego i górniczego*. Na mapie (</kopaliny/mapy?param=wkb&year=2018>) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złoża kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złoża kopaliny i jego granice:

- **złoża torfu (tabela 5):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- **złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1;
- **złoża mułu borowinowego (tabela 7):**
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie, sadownictwie, leśnictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpeli i okładów oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone.

Dawniej torfy były wykorzystywane w Polsce także jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent.

W 2018 roku geologiczne zasoby bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) wynosiły ogółem 91,695 mln m³. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost zasobów o 2,665 mln m³, czyli 3,0%.

Zasoby torfów rolniczych, udokumentowane w 261 złożach, wynoszą 81,340 mln m³, co stanowi 88,7% ogółu udokumentowanych zasobów torfów.

Zasoby torfów leczniczych (borowiny), udokumentowane w 38 złożach, wynoszą 10,355 mln m³, co stanowi 11,3% ogółu udokumentowanych zasobów torfów. Złoża borowin są rozmieszczone na terenie prawie całego kraju. Jedynie w województwie łódzkim nie udokumentowano żadnych zasobów.

W bilansie ujęto 11 nowych złóż torfów, których dokumentację zatwierdzono w 2018 r.: 10 złóż torfów do celów rolniczych oraz 1 złoża borowiny. Są to: Nowy Stręczyn I (907,22 tys. m³), Stoczek I (609,63 tys. m³), Skruda (736,11 tys. m³), Krowie Bagno VIII (728,99 tys. m³), Kolechowice VI (31,9 tys. m³) w województwie lubelskim; Leśnice (223,3 tys. m³) w województwie pomorskim; Górzna (193,91 tys. m³), Radawnica (48,52 tys. m³), Prochy (274,44 tys. m³), Bucz LG II (13,69 tys. m³) w województwie wielkopolskim; Świnoujście – Płachcin (37,6 tys. m³ borowiny) w województwie zachodniopomorskim. Zasoby nowo udokumentowanych złóż wynoszą łącznie 3 805,31 tys. m³, w tym: torfy rolnicze 3 767,71 tys. m³ (oraz 79 tys. m³ zasobów pozabilansowych), borowiny 37,6 tys. m³.

W 2018 r. zatwierdzono 6 dodatków do dokumentacji geologicznych, w tym: 1 zwiększający obszar złoża i aktualizujący zasoby złoża Kamień w województwie wielkopolskim oraz 5 wykonanych w celu rozliczenia zasobów po zakończeniu eksploatacji.

W 2018 r. wykreślono z ewidencji zasobów 5 złóż: Kolechowice V, Krowie Bagno IV i Krowie Bagno V w województwie lubelskim, Jezów w województwie łódzkim oraz Bucz LG w województwie wielkopolskim. Około 0,034 mln m³ torfu przeklasyfikowano do strat.

Wydobycie torfów w 2018 roku, według informacji dostarczonych przez użytkowników złóż, wyniosło ogółem 1,379 mln m³ i było wyższe niż w roku poprzednim o 0,346 mln m³ (33,5%). Torfy do celów rolniczych wydobywano z 56 złóż (zaniechano dalszej eksploatacji 2 złóż), a borowiny z 11 złóż. Ze złoża Puścizna Wielka eksploatowano zarówno torfy do celów rolniczych, jak również borowiny. Wydobycie torfów do celów rolniczych wyniosło 1,370 mln m³ (99,4% wydobywania torfów ogółem), czyli o 0,353 mln m³ (34,5%) więcej niż w 2017 r. Wydobycie torfów jest uzależnione od czynników pogodowych i stąd mogą występować znaczne różnice poziomu wydobywania w zależności od tego, czy warunki były w danym roku sprzyjające, czy też nie. Wydobycie torfów leczniczych wyniosło 8,21 tys. m³ (0,6% wydobywania torfów ogółem), co stanowi 83,9% wydobywania ubiegłorocznego (było mniejsze o 1,57 tys. m³). Ilość borowiny wyeksploatowanej z poszczególnych złóż wahała się od 4 m³ do 2,71 tys. m³.

W ujęciu wojewódzkim wydobycie torfów (do celów rolniczych i borowin) kształtowało się następująco: województwo zachodniopomorskie 0,366 mln m³ (26,5% wydobywania krajowego), województwo warmińsko-mazurskie 0,253 mln m³ (18,3%), województwo mazowieckie 0,182 mln m³ (13,2%), województwo lubelskie 0,157 mln m³ (11,4%), województwo podlaskie 0,129 mln m³ (9,3%), województwo pomorskie 0,100 mln m³ (7,2%), województwo lubuskie 0,094 mln m³ (6,8%), województwo wielkopolskie 0,086 mln m³ (6,3%), województwo kujawsko-pomorskie 0,005 mln m³ (0,4%), województwo łódzkie 0,003 mln m³ (0,2%), województwo małopolskie 0,002 mln m³ (0,2%), województwo podkarpackie 0,001 mln m³ (0,1%), województwo śląskie 0,0005 mln m³ (0,0%). W województwach: dolnośląskim, opolskim i świętokrzyskim nie odnotowano wydobywania.

Informacja o

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobywania torfów w Polsce w latach 1995-2018.

Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację

Zasoby przemysłowe torfu ustalono dla 61 złóż i wynoszą 35,897 mln m³, co stanowi 74,5% zasobów bilansowych tych złóż. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił ubytek zasobów przemysłowych o 1,195 mln m³ (3,2%).

Deklaracja dostępności

Torfy (a także inne „kopaliny towarzyszące”) są okresowo wydobywane z nadkładu złóż węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa w trakcie ich udostępniania do eksploatacji, ale w ostatnim roku nie były pozyskiwane.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2018/tabele/torfy_zas.pdf)

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu dla celów rolniczych – tys. m³ (/images/surowce/2018/pdf/torfy_dla_celow_rolniczych_2018.pdf)

 Tabela 3. Wykaz złóż torfów leczniczych (borowin) – tys. m³ (/images/surowce/2018/pdf/torfy_lecznicze_2018.pdf)

Opracował: Wojciech Szczygielski

2017

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki dopływ powietrza. Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego, występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach. Torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha i zawierają ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tys. torfowisk, z czego około 36% stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Tylko niewielka ich część, przedstawiona w dalszej części tego opracowania, została rozpoznana i stanowi złoża w rozumieniu *Prawa geologicznego i górniczego*. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2017) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złóża kopaliny, z wyłączeniem złóża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złoża kopaliny i jego granice:

- **złoża torfu (tabela 5):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- **złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1;
- **złoża mułu borowinowego (tabela 7):**
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie, sadownictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone.

Torf znajdował także zastosowanie jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent.

W 2017 r. geologiczne zasoby bilansowe torfów (rolniczych i leczniczych) wynosiły ogółem 89,030 mln m³. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił niewielki ubytek zasobów o około 0,001 mln m³. Zasoby torfów leczniczych (borowin) wynosiły 10,354 mln m³, co stanowi 11,6% ogółu udokumentowanych zasobów torfu. W Polsce rozpoznano 37 złóż borowin, które są rozmieszczone na terenie całego kraju. Jedynie w województwie łódzkim nie udokumentowano żadnych zasobów. W 2 złożach – Puścizna Wielka i Bronów A – występują (a z tego pierwszego są też eksploatowane) zarówno borowiny, jak i torfy rolnicze. W tabeli 2 złoża, w których borowiny występują, zostały wyróżnione znakiem *.

W bilansie ujęto 9 nowych złóż torfów, których zasoby zatwierdzono w 2017 r., w tym 1 złoża borowin. W województwie kujawsko-pomorskim złoża Krapiewo II (0,035 mln m³ zasobów bilansowych), w województwie lubelskim złoża Biała (0,011 mln m³) i Wytyczno IV (0,040 mln m³), w województwie mazowieckim złoża Korboniec (0,024 mln m³) i Rusków (0,553 mln m³), w województwie podlaskim złoża borowin Podsokoła 2 (0,018 mln m³), wydzielone ze złoża Podsokoła 1, w województwie wielkopolskim złoża Dzierżążenka (0,035 mln m³), Dzierżążenka I (0,033 mln m³) i Skic III (0,304 mln m³). Łącznie zasoby wymienionych złóż wynoszą 1,053 mln m³.

Wykonano 9 dodatków do dokumentacji geologicznych.

W 2017 r. wykreślono z ewidencji zasobów 3 złoża torfów, ponieważ zostały wyeksploatowane. Są to: Stary Majdan (decyzja z 2005 r.) i Wytyczno III położone w województwie lubelskim oraz Szawły 1 położone w województwie mazowieckim. Dwa ostatnie z wymienionych złóż były eksploatowane jeszcze w 2017 r. Dla wszystkich złóż wykonano rozliczeniowe dodatki do dokumentacji geologicznych.

Wydobycie torfów w 2017 r., według informacji dostarczonych przez użytkowników złóż, wyniosło ogółem 1,033 mln m³. Było niższe niż w roku ubiegłym o 0,124 mln m³ (10,7%). Znacznie mniej kopaliny wydobyto w województwach: zachodniopomorskim – 0,085 mln m³ (71,7% r/r), pomorskim – 0,059 mln m³ (44,4% r/r) i warmińsko-mazurskim – 0,030 mln m³ (82,9% r/r), natomiast dużo więcej w województwie wielkopolskim +0,037 mln m³ (199,3% r/r).

W ujęciu wojewódzkim wydobywanie torfów kształtowało się następująco: województwo zachodniopomorskie – 0,215 mln m³ (20,8% wydobycia krajowego), województwo mazowieckie – 0,168 mln m³ (16,3%), województwo lubelskie – 0,157 mln m³ (15,2%), województwo warmińsko-mazurskie – 0,147 mln m³ (14,2%), województwo podlaskie – 0,119 mln m³ (11,5%), województwo lubuskie – 0,088 mln m³ (8,5%), województwo wielkopolskie – 0,074 mln m³ (7,2%), województwo pomorskie – 0,047 mln m³ (4,6%), województwo kujawsko-pomorskie – 0,009 mln m³ (0,9%), województwo małopolskie – 0,005 mln m³ (0,4%), województwo łódzkie – 0,002 mln m³ (0,2%), województwo świętokrzyskie – 0,001 mln m³ (0,1%), województwo śląskie – 0,001 mln m³ (0,1%), województwo podkarpackie – 0,001 mln m³ (0,1%). W województwach dolnośląskim i opolskim wydobywanie torfu nie odnotowano.

Wydobycie torfów leczniczych (borowin) w 2017 r. było prowadzone z 11 złóż i wyniosło 1,033 tys. m³. W stosunku do roku ubiegłego zmalało o 0,38 tys. m³ (3,7%).

Wydobycie borowin stanowi tylko 0,9% całego wydobycia torfu w Polsce, ale jest to ilość większa niż w innych krajach Unii Europejskiej. Zapisz na swojej stronie internetowej... (/polityka-prywatnosci.html#

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobycia torfów w Polsce w latach 1995-2017. Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację

Zasad wykorzystywania informacji... (/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasac

Zasoby przemysłowe torfu ustalone dla 58 złóż wynoszą 37,092 mln m³, co stanowi 76,2% zasobów bilansowych tych złóż. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost zasobów przemysłowych o 1,924 mln m³ (5,5%).

Deklaracja dostępności

Zapoznaj się z deklaracją (/deklaracja-dostepnosci.html)

Okresowo torfy (a także inne „kopaliny towarzyszące”) są eksploatowane z nadkładu złóż węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa w trakcie ich udostępniania do eksploatacji, ale w ostatnim roku nie odnotowano takiego wydobycia.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w **tabeli 2**.

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu – tys. m³ (/images/surowce/2017/pdf/torfy_2017.pdf)

Opracował: Wojciech Szczygielski

2016

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki dopływ powietrza. Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach. Torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha i zawierają ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tys. torfowisk, z czego około 36% stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Tylko niewielka ich część, przedstawiona w dalszej części tego opracowania, została rozpoznana i stanowi złoża w rozumieniu prawa geologicznego i górniczego. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2016) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złoża kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złoża kopaliny i jego granice:

- **złoża torfu (tabela 5):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- **złoża torfu leczniczego – borowiny (tabela 6):**
minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1;
- **złoża mułu borowinowego (tabela 7):**
minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano *Coli* ≥ 1,0; miano *Coli perfringens* ≥ 0,1.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie, sadownictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone.

Torf znajdował także zastosowanie jako opat, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent.

W 2016 r. geologiczne zasoby bilansowe torfu wyniosły ogółem 89,031 mln m³. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił ubytek zasobów o 4,288 mln m³ (4,6%).

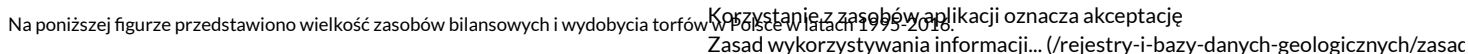
Zasoby torfów leczniczych (borowin) wyniosły 10,531 mln m³ z całości. Zostały rozpoznane w 36 złożach rozmieszczonych na terenie całego kraju poza województwem łódzkim. W **tabeli 2** złoża borowin lub te, w których borowiny współwystępują, zostały wyróżnione znakiem *. Resztę stanowią złoża tzw. torfów rolniczych.

W bilansie ujęto 14 nowych złóż torfów do celów rolniczych. W woj. kujawsko-pomorskim 1 złożo: Dubielno I (0,029 mln m³); w woj. lubelskim 4 złoża (w tym: 3 złoża zatwierdzone w 2016 r. i 1 złożo udokumentowane w 2001 r. – Kletnia I – które nie było dotychczas notowane w ewidencji zasobów): Andrzejów II/1 (0,026 mln m³), Dodatki-Rzeka 1 (0,344 mln m³), Kletnia I (0,018 mln m³, stan na 31.12.2016 r.) i Kolechowo V (0,027 mln m³); w woj. warmińsko-mazurskim 2 złoża: Biskupiec Kolonia Druga (0,029 mln m³) i Ługwałd 2 (0,055 mln m³; wydzielone ze złoża Ługwałd); w woj. wielkopolskim 5 złóż: Bucz LG I (0,034 mln m³), Kamień (0,601 mln m³), Kamień I (0,025 mln m³), Jezierzycze Kościelne SD (0,066 mln m³) i Potulice (0,119 mln m³); w woj. zachodniopomorskim 2 złoża: Broczyno (0,233 mln m³) i Krosino-Moistowo 1 (0,031 mln m³). Przyrost zasobów z tego tytułu wyniósł 1,636 mln m³.

Skreślono z bilansu 10 złóż torfów. W woj. lubelskim 4 złoża: Kolechowice IV, Kolonia Kulczyn dz. nr 69, Lubowierz i Oleśniki; w woj. lubuskim 1 złożo: Lubiechnia Mała; w woj. łódzkim 1 złożo: Piaszczyce; w woj. wielkopolskim 4 złoża: Kuźnica Zbąska JS, Kuźnica Zbąska KW, Piecewo 1 i Władysławowo. Ubytek zasobów z tego tytułu wyniósł 4,736 mln m³. Większość zasobów wykreślonych z ewidencji, bo 4,543 mln m³ (96%) stanowią torfy zalegające w nadkładzie złoża piasków Oleśniki, zlokalizowanego w czaszy planowanego zbiornika wodnego „Oleśniki” na rzece Wieprz w województwie lubelskim. Stwierdzono, że nie ma podstaw formalnych, aby zasoby torfu figurowały w bilansie zasobów – nie były ujęte w decyzji zatwierdzającej dokumentację złoża z 1984 r., ponadto średnia popielność torfu w tym złożu wynosi 35,3%, a więc przekracza graniczną wartość definiującą złoża torfu wynoszącą 30% (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złoża kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów – Dz.U. 2015 poz. 987). W przypadku złoża Piecewo 1 jego zasoby zostały włączone do złoża Piecewo. Złożo Piaszczyce wykreślono w związku z planem zmiany sposobu zagospodarowania terenu. Kolejne 5 złóż wykreślono z bilansu po wyeksploatowaniu możliwych do wydobycia zasobów, a pozostałe 2 (Lubiechnia Mała, Kuźnica Zbąska JS) ze względu na złą jakość kopaliny i brak nabywców. Dla wszystkich złóż, których eksploatacja została zakończona, wykonano dodatki rozliczeniowe do dokumentacji geologicznej.

Według informacji nadesłanych od użytkowników złóż wydobycie w 2016 r. wyniosło ogółem 1,157 mln m³. Było niższe niż w roku ubiegłym o 0,128 mln m³ (9,9%). W ujęciu wojewódzkim wydobycie torfu kształtowało się następująco: woj. zachodniopomorskie 0,300 mln m³ (25,9% wydobycia krajowego), woj. warmińsko-mazurskie 0,177 mln m³ (15,3%), woj. mazowieckie 0,170 mln m³ (14,7%), woj. lubelskie 0,138 mln m³ (11,9%), woj. pomorskie 0,107 mln m³ (9,2%), woj. podlaskie 0,106 mln m³ (9,2%), woj. lubuskie 0,091 mln m³ (7,9%), woj. wielkopolskie 0,037 mln m³ (3,2%), woj. śląskie 0,009 mln m³ (0,8%), woj. kujawsko-pomorskie 0,008 mln m³ (0,7%), woj. łódzkie 0,008 mln m³ (0,7%), woj. małopolskie 0,003 mln m³ (0,3%), woj. podkarpackie 0,002 mln m³ (0,2%). W województwach: dolnośląskim, opolskim i świętokrzyskim wydobycia torfu nie odnotowano.

Wydobycie torfów leczniczych (borowin) w 2016 r. było prowadzone z 11 złóż i wyniosło łącznie 10,16 tys. m³. W stosunku do roku ubiegłego wzrosło o 2,49 tys. m³ (32%). Wydobycie borowin stanowi tylko 0,9% całego wydobycia torfów w Polsce, ale jest to ilość wystarczająca na pokrycie potrzeb rolniczych i przemysłowych.

Na poniższej figurze przedstawiono wielkość zasobów bilansowych i wydobycia torfów w Polsce w latach 1995-2016.

Zasoby przemysłowe torfu ustalone dla 56 złóż wynoszą 35,168 mln m³, co stanowi 75% zasobów bilansowych tych złóż. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił ubytek zasobów przemysłowych o 0,371 mln m³ (1,1%).

W 2016 r. ze złoża węgla brunatnego Bełchatów-pole Szczerców w trakcie zdejmowania nadkładu i udostępniania złoża do eksploatacji pozyskano 0,067 mln m³ torfu (wartość ta nie została ujęta w **tabeli 2**).

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w **tabeli 1**.

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w **tabeli 1**.

 Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2016/tabele/torfy_zas.pdf)

Opracował: Wojciech Szczygielski

2015

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie, w wyniku długotrwałego osadzania się częściowo rozłożonych szczątków roślin. Do powstania torfu niezbędny jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki doptyw powietrza.

Pod względem genetycznym wyróżnia się torfy niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy niskie, występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenu oraz na brzegach jezior. Torfy wysokie są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach, natomiast torfy przejściowe odznaczają się cechami obu typów łącznie.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złoża kopaliny, z wyłączeniem złoża węglowodorów (Dz. U. 2015, poz. 987) określa w załączniku nr 8 graniczne wartości parametrów definiujących złoża kopaliny i jego granice:

- złoża torfu: minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek miąższości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość popiołu w torfie suchym – 30%;
- złoża torfu leczniczego (borowiny): minimalna miąższość złoża – 1 m; maksymalny stosunek miąższości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 25%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano Coli $\geq 1,0$; miano Coli perfringens $\geq 0,1$;
- złoża mułu borowinowego: minimalna miąższość złoża – 1 m, maksymalny stosunek miąższości nadkładu do miąższości złoża – 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie – 80%; minimalny stopień rozkładu – 30% (H3); miano Coli $\geq 1,0$; miano Coli perfringens $\geq 0,1$.

Tak zwane torfy rolnicze obecnie są wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie, sadownictwie, a także do rekultywacji. Dzięki swoim właściwościom poprawiają strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Z torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są stosowane w balneologii, do kąpieli i okładów, oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75%, nieprzemrożone.

Dawniej torf był stosowany także jako opał i surowiec przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha i zawierają ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tys. torfowisk, z czego około 36% stanowi potencjalną bazę zasobową torfu. Tylko niewielką ich część, opisaną w dalszej części tego opracowania, rozpoznano i można ją uznać za złoża w rozumieniu prawa geologicznego i górniczego. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2015) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce; dodatkowo wyróżniono borowiny.

W 2015 r. geologiczne zasoby bilansowe torfu wyniosły 93,32 mln m³. W stosunku do poprzedniego roku zasoby zmniejszyły się o 1,40 mln m³ (1,4%).

W bilansie za 2015 r. ujęto pięć nowych złóż torfów wykorzystywanych do celów rolniczych: w województwie lubelskim dwa złoża (Andrzejów II, Michałów), w województwie podlaskim jedno złożo (Silikaty) oraz w województwie wielkopolskim trzy złoża (Jabłonna JS II, Ratowice, Stare Dzierżążno). Łącznie zasoby złóż nowo udokumentowanych wynoszą 0,230 mln m³.

Z bilansu skreślono 10 złóż, w tym: dwa w województwie kujawsko-pomorskim (Wojdał V, Sokołowo Parcele), cztery w województwie lubelskim (Czarnowo, Wilkołaz, Krowie Bagno VI, Krowie Bagno VII), trzy w województwie lubuskim (Trzebule, Lgiń V, Konotop III) i jedno w województwie wielkopolskim (Długa Goślina). Spowodowany tym ubytek zasobów wyniósł około 0,137 mln m³. W odniesieniu do wymienionych złóż sporządzono dodatki rozliczeniowe po zakończeniu eksploatacji. Złoża te zostały wyeksploatowane, a zasoby, które pozostały, albo nie spełniały wymogów jakościowych, albo zaliczono je do strat ze względu na brak możliwości ich wydobycia.

Według informacji nadesłanych od użytkowników złóż w 2015 r. wydobycie wyniosło 1,285 mln m³, czyli było wyższe o 0,040 mln m³ (3,3%) niż w 2014 r.

Najwięcej torfu wydobywa się w województwach: zachodniopomorskim – 0,348 mln m³ (27,1% krajowego wydobycia), warmińsko-mazurskim – 0,232 mln m³ (18,1%), lubelskim – 0,190 mln m³ (14,8%), mazowieckim – 0,164 mln m³ (12,8%), podlaskim – 0,118 mln m³ (9,2%), lubuskim – 0,085 mln m³ (6,6%), pomorskim – 0,078 mln m³ (6,1%), wielkopolskim – 0,050 mln m³ (3,9%), kujawsko-pomorskim – 0,011 mln m³ (0,8%). W województwach małopolskim, łódzkim, podkarpackim i śląskim wydobycie jest bardzo niskie, od kilkuset do kilkunastu tysięcy metrów sześciennych rocznie. Z kolei w województwach: dolnośląskim, opolskim i świętokrzyskim nie wydobywa się torfu.

Wydobycie torfów do celów leczniczych, czyli borowin, prowadzono w 10 miejscach i w 2015 r. wyniosło 7,67 tys. m³. Ilość ta stanowi tylko 0,6% wydobycia torfów w Polsce, ale pokrywa ona krajowe zapotrzebowanie.

Zasoby przemysłowe torfu ustalone dla 59 złóż wynoszą 34,80 mln m³, co stanowi 73,5% zasobów bilansowych tych złóż. W stosunku do poprzedniego roku zasoby przemysłowe spadły o 1,59 mln m³ (4,4%).

W 2015 r. nie odnotowano wydobycia torfów ze złóż węgla brunatnego w trakcie zdejmowania nadkładu i ich udostępniania do eksploatacji.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w **tabeli 1**.

 Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2015/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w **tabeli 2**.

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu – tys. m³ (/images/surowce/2015/pdf/torfy_2015.pdf)

Opracował: Wojciech Szczygielski

2014

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie w holocenie, w wyniku długotrwałego osadzania się częściowo rozłożonych szczątków roślin. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki doptyw powietrza.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy: niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach, natomiast torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Informacja o

cookies. Zapoznaj się z naszą polityką prywatności ... (/polityka-prywatnosci.html#

Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację

Zasad wykorzystywania informacji... (/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasac

Deklaracja dostępności

Zapoznaj się z deklaracją (/deklaracja-dostepnosci.html)

- złoża torfu: minimalna miąższość złoża 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5; maksymalna popielność 30 %;
- złoża torfu leczniczego (borowiny): minimalna miąższość złoża 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie 25 %; minimalny stopień rozkładu 30 % (H3); miano Coli $\geq 1,0$; miano Coli perfringens $\geq 0,1$;
- złoża mułu borowinowego: minimalna miąższość złoża 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie 80 %; minimalny stopień rozkładu 30 % (H3); miano Coli $\geq 1,0$; miano Coli perfringens $\geq 0,1$.

Torfy tzw. rolnicze są obecnie wykorzystywane przede wszystkim w rolnictwie, ogrodnictwie, sadownictwie, a także do rekultywacji. Mają właściwości poprawiające strukturę gleby i warunki powietrzno-wodne. Na bazie torfu produkuje się torfy ogrodnicze, podłoża torfowe, mieszanki torfowe mineralne i torfy rolnicze.

Torfy lecznicze – borowiny – są wykorzystywane w balneologii do kąpieli i okładów oraz do produkcji produktów leczniczych. Wykorzystuje się borowiny o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75 %, nie przemrożone.

Torf znajdował także zastosowanie jako opał, surowiec dla przemysłu chemicznego, do produkcji tektury, płyt pilśniowych oraz jako sorbent.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha, zawierając ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36 % z nich stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Tylko niewielka ich część, przedstawiona w dalszej części niniejszego opracowania, została rozpoznana i stanowi złoża w rozumieniu prawa geologicznego i górnictwa. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2014) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce, wyróżniając dodatkowo borowiny.

W 2014 r. geologiczne zasoby bilansowe torfu wyniosły 94,72 mln m³. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost zasobów o 14,50 mln m³ (18,1 %).

W bilansie ujęto 15 nowych złóż torfów do celów rolniczych: w województwie lubelskim 2 złoża (Kolechowice IV, Wilkołaz I), w województwie lubuskim 1 (Grabiny I), w województwie mazowieckim 2 (Szawły, Szawły 1), w województwie pomorskim 2 (Cecenowo, Objazda), w województwie wielkopolskim 8 złóż (Bucz LG, Bucz KI, Górsko AS-I, Górsko AS-III, Górsko AS-IV, Miastko AS-I, Górsko AS-II, Kuźnica Zbąska KW II). Łącznie zasoby złóż nowo udokumentowanych wynoszą 15,690 mln m³.

Wśród nowych złóż, powierzchnią i wielkością zasobów, wyróżniają się złoża Cecenowo oraz Objazda położone w województwie pomorskim. Ich zatwierdzenie spowodowało 3,5-krotny wzrost udokumentowanych zasobów torfu w tym województwie. Powierzchnia złoża Cecenowo wynosi 389 ha, a zasoby 13,037 mln m³, co stanowi 83 % przyrostu zasobów z tytułu zatwierdzenia nowych złóż, natomiast powierzchnia złoża Objazda wynosi 36 ha, a zasoby 1,830 mln m³, co stanowi 11,7 % nowych zasobów. Pod względem wielkości zasobów złoża Cecenowo plasuje się na 2 miejscu w Polsce, a złoża Objazda na 10.

Skreślono z bilansu 9 złóż, w tym: 2 w województwie lubelskim (Kolechowice III, Rudnik I), 1 w województwie lubuskim (Grabiny), 3 w mazowieckim (Pieróg, Pieróg II, Pieróg III) i 3 w województwie zachodniopomorskim (Łysinin – pole C, Mirosławiec JS, Mirosławiec JS I). Ubytek zasobów z tego tytułu wg stanu zasobów na ubiegły rok wyniósł 0,196 mln m³. Dla wszystkich złóż wykonano dodatki rozliczeniowe po zakończeniu eksploatacji. Złoża te zostały wyeksploatowane, a zasoby, które pozostawiono, albo nie spełniały wymogów jakościowych, albo zaliczono je do strat ze względu na brak możliwości ich wydobycia.

Według informacji nadesłanych od użytkowników złóż w 2014 roku wydobycie wyniosło 1,245 mln m³, czyli było wyższe niż w roku ubiegłym o 0,040 mln m³ (3,3 %).

Najwięcej torfu wydobywa się w województwach: zachodniopomorskim 0,322 mln m³ (25,9 % wydobycia krajowego 2014 r.), warmińsko-mazurskim 0,200 (16,1 %), mazowieckim 0,187 (15,0 %), lubelskim 0,186 (15,0 %), podlaskim 0,110 (8,8 %), pomorskim 0,093 (7,4 %). Sumarycznie na te 6 województw obejmujących północną i wschodnią Polskę przypada 88,2 % krajowego wydobycia. Pozostała część przypada na: województwo wielkopolskie 0,059 mln m³ (4,7 %), lubuskie 0,051 (4,1 %), kujawsko-pomorskie 0,019 (1,5 %), śląskie 0,014 (1,1 %), łódzkie 0,002 (0,2 %), małopolskie 0,002 (0,1 %) i podkarpackie 0,001 (0,1 %). W województwach dolnośląskim, opolskim i świętokrzyskim w ogóle nie wydobywa się torfu.

Wydobycie torfów do celów leczniczych, czyli borowiny było prowadzone w 10 miejscach i w 2014 r. wyniosło 7,58 tys. m³. Ilość ta stanowi tylko 0,6 % wydobycia torfów w Polsce, ale jest to ilość pokrywająca krajowe zapotrzebowanie.

Zasoby przemysłowe torfu ustalone dla 57 złóż wynoszą 36,39 mln m³, co stanowi 75,1 % zasobów bilansowych tych złóż. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił przyrost zasobów przemysłowych o 5,191 mln m³ (16,6 %).

Ze złoża węgla brunatnego Bełchatów-pole Szczerców, w 2014 r., w trakcie zdejmowania nadkładu wydobyto 2,96 tys. m³ torfów.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2014/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wykaz złóż torfu – tys. m³ (/images/surowce/2014/pdf/torfy_2014.pdf)

Opracował: Wojciech Szczygielski

2013

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie holocenie, utworzonym w czasie długotrwałego osadzania się częściowo rozłożonych szczątków roślin. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki dopływ powietrza.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy: niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach, natomiast torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Graniczne parametry definiujące złoża i jego granice, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 22 grudnia 2011 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złóż kopaliny – Załącznik nr 11, są następujące:

- złoża torfu: minimalna miąższość złoża 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5; maksymalna popielność 30 %;
- złoża torfu leczniczego (borowiny): minimalna miąższość złoża 1 m; maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie 25 %; minimalny stopień rozkładu 30 % (H3); miano Coli $\geq 1,0$; miano Coli perfringens $\geq 0,1$;
- złoża mułu borowinowego: minimalna miąższość złoża 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5; maksymalna zawartość składników nieorganicznych w suchej masie 80 %; minimalny stopień rozkładu 30 % (H3); miano Coli $\geq 1,0$; miano Coli perfringens $\geq 0,1$.

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie holocenie, utworzonym w czasie długotrwałego osadzania się częściowo rozłożonych szczątków roślin. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki dopływ powietrza.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy: niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach, natomiast torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Geologiczne i jakościowe kryteria bilansowości dla złóż torfu to: minimalna miąższość złoża 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5 oraz maksymalna popielność 30 %. O zastosowaniu torfu decydują następujące parametry jakościowe:

- stopień rozkładu (wg von Posta: H₁ – nierozłożony do H₁₀ – zupełnie rozłożony)
- popielność (zaw. substancji nieorganicznych w 100 g suchej masy)
- odczyn (pH)
- stopień wilgotności
- ocena bakteriologiczna (miano Coli).

Torf jest stosowany w ogrodnictwie jako środek poprawiający strukturę gleby i w rolnictwie jako nawóz organiczny oraz w lecznictwie (balneologii) jako środek do kąpieli i okładów (borowiny). W przeszłości torf służył również jako opał. Dla celów ogrodniczych nadają się torfy lepszej jakości – o popielności nie większej niż 15 % i mniejszym stopniu rozkładu, w rolnictwie wykorzystuje się torfy dobrze rozłożone, o kwasowości (pH) powyżej 4 oraz zawartości popiołu nie większej niż 25 %. Ponadto w rolnictwie i ogrodnictwie wykorzystywane są mieszaniny torfu z nawozami mineralnymi i mikroelementami, tzw. mieszanki torfowo-mineralne. Dla lecznictwa stosowane są torfy (borowiny) o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75 %, nieprzemrożone.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha, zawierając ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36 % stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb&year=2013) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce, wyróżniając dodatkowo borowiny.

W 2013 r. geologiczne zasoby bilansowe torfu wyniosły 80,21 mln m³ i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły o 1,23 mln m³.

W bilansie ujęto 12 nowych złóż: w woj. lubelskim 3 złoża (Krowie Bagno VII, Stara Wieś, Stara Wieś I), w woj. lubuskim 2 złoża (Konotop IV, Kosierz-Trzebule), w woj. podlaskim 2 złoża (Klejnik 5, Podsokołda 1), w woj. pomorskim 1 złożo (Wieliszewo I), w woj. śląskim 1 złożo (Branica), w woj. wielkopolskim 3 złoża (Gorszewice AW 2, Kuźnica Zbąska RG IV, Kuźnica Zbąska SJ). Złoża Podsokołda 1 i Wieliszewo I zostały wydzielone ze złóż już istniejących, są to odpowiednio: Podsokołda i Wieliszewo. Przyrost zasobów z tytułu udokumentowania nowych zasobów torfów (nie wliczając 2 ww. złóż wydzielonych) wynosi 2,12 mln m³.

Skreślono z bilansu 6 złóż, w tym: 2 w woj. lubelskim (Chojno dz.171,6, Krowie Bagno III), 1 w woj. łódzkim (Danielów I), 1 w woj. mazowieckim (Kobierniki), 1 w woj. podkarpackim (Rzemień) i 1 w woj. wielkopolskim (Nienawiszcz FP). Ubytek zasobów z tego tytułu wg stanu zasobów na ubiegły rok wyniósł 0,19 mln m³.

Według informacji nadesłanych od użytkowników złóż w 2013 roku wydobycie wyniosło 1 205,24 tys. m³ i było niższe niż w roku ubiegłym o 15,50 tys. m³ (1,27 %).

Najwięcej torfu wydobywa się w województwach: zachodniopomorskim 366,20 tys. m³ (30,4 % wydobycia krajowego), mazowieckim 193,95 tys. m³ (16,1 %), lubelskim 184,82 tys. m³ (15,3 %), warmińsko-mazurskim 183,28 tys. m³ (15,2 %), podlaskim 101,31 tys. m³ (8,4 %) oraz pomorskim 89,16 tys. m³ (7,4 %). Na pozostałe 10 województw przypada zaledwie 7,2 % wydobycia krajowego.

Wydobycie torfów do celów leczniczych, czyli borowiny było prowadzone w 10 miejscach i w 2013 r. wyniosło 10,08 tys. m³. Ilość ta stanowi tylko 0,8 % wydobycia torfów w Polsce, ale jest to ilość pokrywająca zapotrzebowanie.

Ze złoża węgla brunatnego Bełchatów-pole Szczerców, w 2013 r., w trakcie zdejmowania nadkładu wydobyto 4,66 tys. m³ torfów.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w **tabeli 1**.

Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2013/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobycia z poszczególnych złóż zestawiono w **tabeli 2**.

Tabela 2. Wykaz złóż torfu – tys. m³ (/images/surowce/2013/pdf/torfy_2013.pdf)

Opracował: Wojciech Szczygielski

2012

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie holocenie, utworzonym w czasie długotrwałego osadzania się częściowo rozłożonych szczątków roślin. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki dopływ powietrza.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy: niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach, natomiast torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Geologiczne i jakościowe kryteria bilansowości dla złóż torfu to: minimalna miąższość złoża 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5 oraz maksymalna popielność 30 %. O zastosowaniu torfu decydują następujące parametry jakościowe:

- stopień rozkładu (wg von Posta: H₁ – nierozłożony do H₁₀ – zupełnie rozłożony)
- popielność (zaw. substancji nieorganicznych w 100 g suchej masy)
- odczyn (pH)
- stopień wilgotności
- ocena bakteriologiczna (miano Coli).

Torf jest stosowany w ogrodnictwie jako środek poprawiający strukturę gleby i w rolnictwie jako nawóz organiczny oraz w lecznictwie (balneologii) jako środek do kąpieli i okładów (borowiny). W przeszłości torf służył również jako opał. Dla celów ogrodniczych nadają się torfy lepszej jakości – o popielności nie większej niż 15 % i mniejszym stopniu rozkładu, w rolnictwie wykorzystuje się torfy dobrze rozłożone, o kwasowości (pH) powyżej 4 oraz zawartości popiołu nie większej niż 25 %. Ponadto w rolnictwie i ogrodnictwie wykorzystywane są mieszaniny torfu z nawozami mineralnymi i mikroelementami, tzw. mieszanki torfowo-mineralne. Dla lecznictwa stosowane są torfy (borowiny) o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75 %, nieprzemrożone.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha, zawierając ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinventaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36 % stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce, wyróżniając dodatkowo borowiny.

W 2012 r. geologiczne zasoby bilansowe torfu wyniosły 78,98 mln m³ i w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły o 4,80 mln m³.

Przyrost zasobów nastąpił głównie na skutek udokumentowania 19 nowych złóż o łącznych zasobach bilansowych 0,37 mln m³. Największe zasoby spośród tych złóż, występują w złożu Karaska II – ponad 5 mln m³.

Przyrost zasobów z tytułu udokumentowania nowych złóż został częściowo zrekomensowany przez wydobycie torfu z istniejących złóż geologicznych/zasobowych.

Według informacji nadesłanych od użytkowników złóż, w 2012 roku wydobycie wyniosło 1 205,24 tys. m³ i było niższe niż w roku ubiegłym o 15,50 tys. m³ (1,27 %).

Największą ilość torfu wydobyto ze złóż: Karaska I (158 tys. m³), Rabinówka (120 tys. m³) oraz z trzech złóż Borowiny Szczerców wydobyto z tzw. punktów eksploatacyjnych 5,0 tys. m³ torfów.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w **tabeli 1**.

Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2012/tabele/torfy_zas.pdf)

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu – tys. m³ (/images/surowce/2012/pdf/torfy_2012.pdf)

Opracowała: Agnieszka Wałkuska

2011

Torf jest osadem organicznym powstałym w późnym czwartorzędzie, głównie holocenie, utworzonym w czasie długotrwałego osadzania się częściowo rozłożonych szczątków roślin. Do procesu powstania torfu wymagany jest wysoki poziom wód gruntowych i niewielki dopływ powietrza.

Ze względu na cechy genetyczne wyróżnia się torfy: niskie, wysokie i przejściowe. Najbardziej zasobne w składniki pokarmowe są torfy typu niskiego występujące w dolinach rzek, w obniżeniach terenowych oraz na brzegach jezior. Torfy typu wysokiego są ubogie w składniki pokarmowe i występują na wododziałach, natomiast torfy przejściowe charakteryzują się cechami obu typów łącznie.

Geologiczne i jakościowe kryteria bilansowości dla złóż torfu to: minimalna miąższość złoża 1 m, maksymalny stosunek grubości nadkładu do miąższości złoża 0,5 oraz maksymalna popielność 30 %. O zastosowaniu torfu decydują następujące parametry jakościowe:

- stopień rozkładu (wg von Posta: H₁ – nierozłożony do H₁₀ – zupełnie rozłożony)
- popielność (zaw. substancji nieorganicznych w 100 g suchej masy)
- odczyn (pH)
- stopień wilgotności
- ocena bakteriologiczna (miano Coli).

Torf jest stosowany w ogrodnictwie jako środek poprawiający strukturę gleby i rolnictwie jako nawóz organiczny oraz w lecznictwie (balneologii) jako środek do kąpieli i okładów (borowiny). W przeszłości torf służył również jako opał. Dla celów ogrodniczych nadają się torfy lepszej jakości – o popielności nie większej niż 15 % i mniejszym stopniu rozkładu, w rolnictwie wykorzystuje się torfy dobrze rozłożone, o kwasowości (pH) powyżej 4 oraz zawartości popiołu nie większej niż 25 %. Ponadto w rolnictwie i ogrodnictwie wykorzystywane są mieszaniny torfu z nawozami mineralnymi i mikroelementami, tzw. mieszanki torfowo-mineralne. Dla lecznictwa stosowane są torfy (borowiny) o odpowiedniej czystości mikrobiologicznej, znacznym stopniu rozkładu, konsystencji maziowej, dużej zawartości czynnych związków organicznych i wilgotności ponad 75 %, nie przemrożone.

Ponad połowa torfowisk znajduje się w północnej części kraju. Torfowiska zajmują obszar ok. 1,2 mln ha, zawierając ponad 17 mld m³ torfu. Instytut Melioracji i Użytków Zielonych zinwentaryzował około 50 tysięcy torfowisk, z czego około 36 % z nich stanowi potencjalną bazę zasobową eksploatacji torfu. Na mapie (/kopaliny/mapy?param=wkb) przedstawiono większe złoża torfów w Polsce, wyróżniając dodatkowo borowiny.

W roku 2011 geologiczne zasoby bilansowe torfu wyniosły 74,18 mln m³ i w porównaniu z rokiem poprzednim uległy zmniejszeniu o 2,14 mln m³.

Ubytek zasobów spowodowany był między innymi skreśleniem z bilansu zasobów kopalin 3 złóż o łącznych zasobach 267 tys. m³. Stan zasobów torfu uległ zmniejszeniu także na skutek połączenia złóż Kołobrzeg (p.I) i Kołobrzeg (p.II) w złożo Kołobrzeg, co wiązało się z korektą zasobów (ubytok 1,5 mln m³).

Według informacji nadesłanych od użytkowników złóż w 2011 roku wydobyte wyniosło 1 214 tys. m³ i wzrosło o 229 tys. m³ (23 %) w stosunku do ubiegłego roku. Największą ilość torfu wydobyto ze złóż Karaska I (167 tys. m³), Stoczek (118 tys. m³) oraz Rabinówka (110 tys. m³). Były także złoża, z których wydobyte nie przekroczyło 0,5 tys. m³. W takich przypadkach wydobyte w tabeli 2 wykazano jako 0, ze względu na zaokrąglenie do pełnych tys. m³. Ze złóża Bełchatów-p. Szczerców wydobyto z tzw. punktów eksploatacyjnych 60,8 tys. m³ torfów.

Przyrost zasobów z tytułu udokumentowania nowych złóż częściowo zrekompensował ubytki. W 2011 roku przybyło 11 nowych złóż torfu (w tym 7 na terenie województwa wielkopolskiego) o łącznych zasobach 520 tys. m³. Dodatkowo w złożu Puścizna Wielka wydzielono zasoby torfu leczniczego.

Stan geologicznych zasobów złóż torfu, stopień ich rozpoznania oraz zagospodarowania przedstawiono w tabeli 1.

 Tabela 1. Torfy – mln m³ (/images/surowce/2011/tabele/torfy_zas.pdf)

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania, a także wielkość wydobywania z poszczególnych złóż zestawiono w tabeli 2.

 Tabela 2. Wykaz złóż torfu – tys. m³ (/images/surowce/2011/pdf/torfy_2011.pdf)

Opracowała: Agnieszka Wałkuska

O INSTYTUCIE	BADANIA	OFERTA	DANE GEOLOGICZNE	JEDNOSTKI REGIONALNE
Misja i wizja (/o-instytucie-geologicznym/misja-i-wizja.html)	Bezpieczeństwo energetyczne (/badania-2/bezpieczenstwo-energetyczne.html)	Analityka chemiczna (/oferta-inst/analityka-chemiczna.html)	Bazy danych (/dane-geologiczne/geologiczne-bazy-danych.html)	Oddział Dolnośląski (/wroclaw/oddzial-dolnoslaski.html)
Strategia (/o-instytucie-geologicznym/strategia.html)	Energia i klimat (/badania-2/energia-i-klimat.html)	Geofizyka (/oferta-inst/geofizyka.html)	1 Kliknięcie 10 Map (http://bit.ly/geolog-aplikacja)	Oddział Geologii Morza (/gdansk/oddzial-geologii-morza.html)
Statut (/o-instytucie-geologicznym/statut.html)	Bezpieczna infrastruktura (/badania-2/bezpieczna-infrastruktura.html)	Geologia inżynierska (/oferta-inst/geologia-inzynierska.html)	Metadane (http://bit.ly/metadane)	Oddział Górnośląski (/sosnowiec/oddzial-gornoslaski.html)
Dyrekcja (/o-instytucie-geologicznym/dyrekcja.html)	Wydawnictwa (/badania-2/wydawnictwa.html)	Geologia morza (/oferta-inst/geologia-morza.html)	Informacja o cookies. Zapoznaj się z naszą polityką prywatności (/polityka-prywatnosci.html#) WFS i WMS	Oddział Karpacki (/krakow/oddzial-karpacki.html)
Rada Naukowa (/o-instytucie-geologicznym/rada-naukowa.html)	Geologia inżynierska (/badania-2/geologia-inzynierska.html)	Geoturystyka (/oferta-inst/geoturystyka.html)	Korzystanie z zasobów aplikacji oznaczonej akceptacją (http://uslugi.gis.pgi.gov.pl) Zasady wykorzystywania informacji... (/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasady-wykorzystywania-informacji.html)	Oddział Pomorski (/szczecin/oddzial-pomorski.html)
Struktura organizacyjna (/o-instytucie-geologicznym/struktura-organizacyjna.html)	Badania podstawowe (/badania-2/badania-podstawowe.html)	Geozagrożenia (/oferta-inst/geozagrozenia.html)	Deklaracja dostępności (/deklaracja-dostepnosci.html)	
	Geologia inżynierska (/badania-2/geologia-inzynierska.html)	Kartografia (/oferta-inst/kartografia.html)	Zapoznaj się z deklaracją (/deklaracja-dostepnosci.html)	
	Projekty (/badania-2/institut-geologiczny/projekty.html)	Laboratoria (/laboratoria.html)		

Państwowa Służba Geologiczna - Mikropaleontologia (/oferta-
inst/mikropaleontologia.html)

- Prawo geologiczne i górnicze (/psg-1/sluzba-geologiczna.html) Mineralogia i petrografia

Państwowa Służba Geologiczna (/oferta-inst/mineralogia-i-
petrografia.html)

- Prawo wodne (/psh/sluzba-
hydrogeologiczna.html) Ochrona środowiska (/oferta-
inst/ochrona-srodowiska.html)

Współpraca międzynarodowa (/o-instytucie-
geologicznym/wspolpraca-
międzynarodowa-2.html) Oferta edukacyjna (/oferta-
inst/oferta-edukacyjna.html)

Współpraca z samorządami (/oferta-
inst/wydawnictwa.html)

(https://www.pgi.gov.pl/geologia-
samorzadowa/start/) Surowce mineralne (/oferta-
inst/surowce-mineralne.html)

Muzeum Geologiczne Udobępnianie informacji
(/muzeum.html) geologicznej i hydrogeologicznej

Biblioteka (/biblioteka-
pgi/bazy.html) (/oferta-inst/gromadzenie-i-
udostepnianie-informacji.html)

Wydawnictwa (/oferta-
inst/wydawnictwa.html) Wody podziemne (/oferta-
inst/wody-podziemne.html)

Nagrody (/o-instytucie-
geologicznym/nagrody.html) Oferty pracy (/oferty-pracy.html)

Złota Odznaka PIG (/o-
instytucie-geologicznym/zlota-
odznaka-pig.html) Zamówienia publiczne

Historia (/o-instytucie-
geologicznym/historia.html) (/zamowienia/przetargi.html)

Stowarzyszenie Emerytowanych
Pracowników PIG (/o-instytucie-
geologicznym/stowarzyszenie-
emerytowanych-pracownikow-
pig.html)

Logotypy (/o-instytucie-
geologicznym/logotypy.html)

Dla prasy (/o-instytucie-
geologicznym/institut-
geologiczny-informacje-
prasowe.html)

Oferty pracy (/oferty-pracy.html)

Zamówienia publiczne
(/zamowienia/przetargi.html)

Kontakt i lokalizacja
(/kontakt.html)

BIP (/strona-glowna-bip.html)

Patronaty Dyrektora PIG-PIB
(/o-instytucie-
geologicznym/patronaty-
dyrektora-pig-pib.html)

o-dziaz-swieterki-
i-
swietokrzyski.html)

KONTAKT

Warunki korzystania z serwisu
(/korzystanie-z-serwisu.html)

Pliki cookies (/cookies.html)

Polityka prywatności (/polityka-
prywatnosci.html)

Inspektor Ochrony Danych
(/inspektor-ochrony-
danych.html)

Deklaracja dostępności
(/deklaracja-dostepnosci.html)

Plan równości płci (/plan-
rownosci-plci.html)

Newslettery (/newsletters.html)

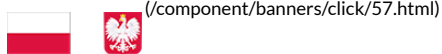
Redakcja (/redakcja.html)

Administrator
(https://www.pgi.gov.pl/admin.htn)

Skargi i wnioski
(/kontakt.html#skargi-i-wnioski)

Dla pracowników (/dla-
pracownikow.html)

(https://www.pgi.gov.pl/instytut-geologiczny/)

(/component/banners/click/57.html)

Ministerstwo
Klimatu i Środowiska (/component/banners/click/1.html)

Informacja o

cookies. Zapoznaj się z naszą polityką prywatności ... (/polityka-prywatnosci.html#

Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację

Zasad wykorzystywania informacji... (/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasac

Ministerstwo
Infrastruktury (/component/banners/click/56.html)

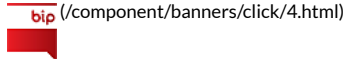
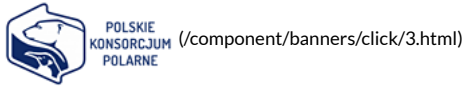
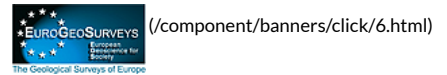
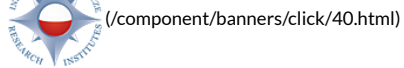
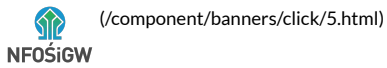
Deklaracja dostępności

Zapoznaj się z deklaracją (/deklaracja-dostepnosci.html)

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego (/component/banners/click/2.html)

© 2024 Copyright: Państwowy Instytut Geologiczny - PIB. Wszelkie prawa zastrzeżone.

[Do góry](#)

[Informacja o](#)

[cookies. Zapoznaj się z naszą polityką prywatności ... \(/polityka-prywatnosci.html#](#)

[Korzystanie z zasobów aplikacji oznacza akceptację](#)

[Zasad wykorzystywania informacji... \(/rejstry-i-bazy-danych-geologicznych/zasac](#)

[Deklaracja dostępności](#)

[Zapoznaj się z deklaracją \(/deklaracja-dostepnosci.html\)](#)